

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д-р Ингрид Симеонова Шикова, проф. направление 3.3 – Политически науки
(Европеистика – Политики на Европейския съюз)
Софийски университет „Св.Климент Охридски“, катедра „Европеистика“

член на научно жури, съгласно Заповед № 3-РК-378/21.07.2015 г. на Ректора на Нов български университет

Относно: научните трудове и професионално-академичната дейност на единствения участник в конкурса за заемане на академичната длъжност “професор”, **доцент д-р Анна Славчева Кръстева**

Професионално направление 3.3. Политически науки, (миграционна политика), обявен в ДВ 35/15.05.2015 г.,

Рецензията е разработена по реда на глава трета, раздел III от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), обнародван в ДВ. бр.38 от 21 Май 2010 г., изм. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2010 г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010 г. и Наредбата за развитието на академичния състав в НБУ и е съобразена с приложение 5 - образец за структура на рецензия

Данни за кандидата

Доцент д-р Анна Кръстева е завършила специалност „Философия“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с магистърска степен и Университета Клод Бернар в Лион, Франция – с диплом DESS. Защитила е докторска дисертация на тема „Социално-философски проблеми на информатизацията“. Владее отлично няколко езика - френски, английски, руски, испански, на които изнася и лекции. От 2000г. е доцент в Нов български университет. Доцент Кръстева е гост –преподавател в престижни чуждестранни университети и лектор на многобройни научни форуми, ръководител и оценител на голям брой международни научно-изследователски проекти, член е на научни съвети на уважавани изследователски организации и центрове в целия свят. Тя е

„доктор хонорис кауза” на Университета Лил 3, Франция и има Орден на академичните палми (Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques).

Ще се огранича в тези няколко изречения, защото научната и професионалната биография на доц. Кръстева е толкова богата, че само за нейното представяне не би стигнал целият обем, предвиден за рецензия. Испитах голямо удовлетворение при запознаването ми с представената за конкурса автобиография и списък на публикациите, защото те са неопровержимо доказателство, че доц. Анна Кръстева е признат учен от международна величина.

I. Изследователска дейност и резултати

Доц. Анна Кръстева е представила за участие в конкурса публикации, които многократно надвишават по обем изискванията за заемане на академичната длъжност „професор” - 3 монографии, съставителство на 26 колективни труда (три публикувани на английски, два публикувани на два езика – български и английски, както и три – на български и френски), над 100 студии, статии и доклади на международни конференции, издадени в България, САЩ, Франция, Великобритания, Белгия, Русия, Швейцария, Германия, Македония, Словакия, Гърция, Сърбия, Турция, Италия, Холандия, Румъния, Китай. За първи път пиша рецензия, в която се чувствам затруднена да изчисля общия брой страници на представените публикации, а и мисля, че в конкретния случай това изобщо не е необходимо - толкова внушителен е техният обем.

Ще съсредоточа моята рецензия върху хабилитационния труд, представен от доц. Анна Кръстева, на тема „От миграция към мобилност: политики и пътища”, публикуван през 2014 г. от Издателството на НБУ, който е венецът на нейните дългогодишни изследователски усилия в областта на миграцията. Той е с впечатляващ обем от 683 страници, рецензиран е от двама високоуважавани и компетентни рецензенти – проф. Антоний Тодоров и проф. Ивайло Дичев. Известни са постоянните и систематични творчески търсения на автора в сферата на миграционната политика и няма да бъде преувеличена оценката, че доц. Анна Кръстева е най-големият познавач на миграционните проблеми в България и сред най-търсените лектори в тази област в чуждестранни университети. Монографията

е блестящ пример за реализацията на дълготрайното изследователското любопитство на автора в сферата на миграцията. Ще си позволя волността и екстравагантността да сравня труда и постоянството на доц. Анна Кръстева с духа и отдадеността на Клод Моне в неговия цикъл „Лилиите“ – и в двата случая произведения, мащабни по размер, изчерпателни и пресъздадени от всички възможни ъгли и едновременно с това изящни и изтънчени, далеч от повторемост, еднообразие и монотонност. Безспорно книгата „От миграция към мобилност: политики и пътища“ е първата по рода си у нас, която наистина изследва миграцията в 3D формат – миграционни теории, самия миграционен феномен от всички възможни гледни точки и миграционна политика. Тази триизмерност може да бъде търсена в трите глави книгата, всяка от които сама по себе си е отделно завършено изследователско начинание. Дори и неизкушеният от проблемите на миграцията би се съгласил колко сложна и динамична е тази материя. Безспорният принос на доц. Анна Кръстева е съвършенството, с което превежда читателя в сложния миграционен феномен от древността до наши дни, пълнотата на теоретичната обосноваване, чрез която изгражда своя оригинален теоретичен модел, майсторското вплитане на резултатите от стотици съпреживяни интервюта с изводи и обобщения за миграцията, мобилността, промените в миграционните модели и необходимостта от ново мислене на миграционната политика. Фокусът е триизмерен и по отношение на анализите на миграционните процеси в Европа-Балканите-България – всеки от тях със своите характеристики и особености, задълбочено и всестранно разкрити от автора. Много високо оценявам и съм силно пристрастна към тезата за „глобалния мобилен“, определян от доц. Анна Кръстева като „мигрант, който и при успеха и удовлетворението продължава да мечтае за път“. Мащабът на това изследване е толкова голям, че стегнатият „корсет“ на една класическа рецензия за заемане на академична длъжност не ми позволява да бъде изчерпателна и да разгледам пространно многобройните заслуги на автора.

Ако приемем, че е традиционно да се подчертава актуалността на изследваната тема, то в случая, тематиката не може да бъде определена просто като актуална, тя е животрептяща и предстои да остане гореща в европейско измерение. Високо оценявам дългогодишната упорита и систематична работа на автора по тази

монография, основана на обширни емпирични изследвания, теоретични осмисляния, предложения за нови модели и изкристализирали обобщения, които помагат да се разбере разгорещеният дебат както на национално, така и на равнище Европейски съюз относно миграционната политика – дебат, който неминуемо ще продължи все така интензивно и противоречиво в бъдеще. В това отношение приносът на автора е неоспорим, направените изводи са полезна храна за този дебат, особено що се отнася до изводите, свързани с „разлетяването между политиките и пътищата, между все по-ригидните миграционни политики и все по-мобилните граждани”, с превръщането на сигурността в самоцел, с политизирането на миграцията и в тази връзка превръщането на антиемигрантските дискурси в електорален капитал. Изключително професионален и задълбочен е анализът на европейската миграционна политика, обхваната не само в цялостното ѝ развитие, но и с всички сложни противоречия, (не)постигнати баланси, различните модели на интеграционна политика и т.н. Разглеждането на европейската миграционна политика в два аспекта – миграционна и интеграционна, и анализът относно тяхната подредба във времето и разместванията, които неминуемо настъпват и оказват влияние върху управлението на миграцията, са резултат не само от задълбоченото изследване на проблема, но и от изключителната проникателност на автора. Тази дълбочина и проникновеност характеризират и седемте основни извода, формулирани в заключението.

Задължително е да спомена тънкостите на стила, завладяващото преплитане на професионалния академичен изказ с пъстрия литературен разказ чрез жив и образен език. Тази монография е пример за създаване на четивна научна публикация, която едновременно задоволява научни потребности, задава теоретични модели, предлага нови понятия и в същото време е увлекателно четиво, което на моменти е близо до художествено произведение. Това майсторство е безспорна заслуга на автора и е резултат не само на висок професионализъм и компетентност, но и на изключително богата култура.

Не мога да пропусна и впечатляващата библиография в обем от 31 печатни страници, която сама по себе си е възможно най-изчерпателният източник на литература в областта на миграцията.

След прочита на този оригинален труд останах с усещането, че творбата е сътворена не само с разума и знанията на академичния изследовател, но и е „изживяна” със сърцето на човек, съпричастен към съдбите на всички, които са споменати в тази книга. Явно е, че за автора въпросите на миграцията и тяхното изследване са лична кауза, а не само професионален ангажимент.

Що се отнася до останалите публикации, представени за конкурса, напълно споделям класификацията, която е предложена от доц. Анна Кръстева – те могат да бъдат разположени в четири основни направления на изследователската дейност: миграционна политика, дигитална гражданственост, пост-комунистическа демократизация, интеркултурност и гражданственост. Научните изследвания в посочените области са резултат както от индивидуален творчески процес, така и от участието в множество научно-изследователски проекти. Похвални са усилията на автора резултатите да бъдат представени като доклади на научни конференции, студии и статии в колективни трудове и списания. Показател за високото академично качество на изследователската дейност на доц. Анна Кръстева са многобройните ѝ публикации в реномирани международни издания. Дигиталната гражданственост е иновативна сфера в научните търсения, към която доц. Анна Кръстева има значителен научен принос, включително и чрез публикации на френски език. Пост-комунистическата демократизация е „по-класическата” политологична сфера, в която доц. Анна Кръстева работи и публикува. Оценявам високо аналитичните качества и професионализма на публикациите относно демократизацията, изборите, портрета на българския политик, европеизацията. Макар и бегло, трябва да спомена и разнообразните публикации, свързани най-общо с гражданственост и интеркултурност. Те не трябва да бъдат подценявани или засенчвани заради мащабното изследване на миграцията – става дума за публикации по интересни въпроси като религия и политика, разгледани в електронната книга „Еластичен (пост)секуларизъм”.

Доказателство за оригиналността и интереса към научните изследвания на доц. Кръстева е броя на цитиранията, които според представената справка, са 163, от които 155 са уникални цитирания.

Ако към всичко това добавим широкото участие в и ръководство на международни научно-изследователски проекти, ще получим портрета на един изключително компетентен и ерудиран учен, притежаващ невероятна работоспособност и творческо безпокойство, ползващ се с безспорен авторитет и уважение в международната академична общност.

Съгласна съм напълно с представената справка за научните приноси. Посочените в нея приноси са формулирани точно и отразяват реалните постижения на нейната изследователска работа. Аз бих обърнала специално внимание, по понятни причини, на анализа на европейската миграционна политика, който е най-сериозното и до голяма степен най-критичното изследване на тази политика в България. Освен предложената нова оригинална периодизация, основаваща се на типа миграционна политика и степента на европеизация, авторът анализира критично политики, решения и процедури в контекста на демократичния дефицит в ЕС. Не смятам за необходимо да изброявам подробно всички конкретни приноси, а по-скоро бих изтъкнала, че цялостното творчество на доц. Анна Кръстева в областта на миграцията е своего рода приносно в своя мащаб, задълбоченост, постоянство и всеобхватност.

II. Учебна и преподавателска дейност

Активната изследователска дейност, за която свидетелстват многобройните публикации не възпрепятства, а напротив стимулира учебната и преподавателската дейност на доц. Анна Кръстева, тъй като водените от нея курсове са в същите научни области. Редица от книгите ѝ се използват като учебен ресурс. Аудиторната ѝ заетост надхвърля изискванията за хорариума, съответстващ на академичната длъжност „професор”. Води курсове на френски и английски.

Известна ми е удовлетвореността на студентите от лекциите на доц. Анна Кръстева. Те високо ценят както нейния професионализъм, така и интересните преподавателски подходи, интерактивността и включването на студентите като активни участници в учебния процес. Не трябва да пропусна и нейната активна работа със студенти по програма „Еразъм”, организирането на лекции на чуждестранни преподаватели, на политици, посланици, които допринасят за

обогатяване на учебния процес. Във всички курсове доц. Кръстева използва електронната платформа Moodle и чрез нея предоставя обучителни електронни материали - презентации на лекциите, публикации по темата, други важни публикации, линкове и др.

Разнообразна е и извънаудиторната ѝ заетост - организиране на семинари, организиране на доброволческа дейност на студенти с деца-бежанци, приемане на стаж на студенти към Центъра за европейски бежански, миграционни и етнически изследвания и др. Включването на студенти от магистърски програми и докторанти в научно-изследователски проекти допринася за качеството на обучението и формирането на млади и обещаващи изследователи. Тук е мястото да посоча, че под научното ръководство на доц. Кръстева са защитени 6 докторски дисертации.

Безспорно доказателство за преподавателските качества на доц. Кръстева са лекциите, които изнася в престижни чуждестранни университети. Резултат на нейния академизъм и всеотдайност към преподавателската работа е удостояването ѝ с „доктор хонорис кауза“ на Университета Лил3 – Франция. Доц. Анна Кръстева е търсен и харесван лектор на международни конференции, семинари, обучение на дипломати.

III. Административна и обществена дейност

Според изискванията на образеца за рецензия на НБУ се предполага да включва в рецензията и представяне на административната и обществена дейност на кандидата, а тя е не по-малко пространна и всеобхватна. Поради това ще спомена само няколко факта, които считам за важни и които добавят важни щрихи към цялостната оценка на кандидата. Доц. Анна Кръстева е създател и ръководител на Центъра за европейски бежански, миграционни и етнически изследвания на НБУ, чиято многостранна дейност допринася за формирането на млади експерти. Тя инициира и ръководи редица проекти към Стратегическия фонд за развитие на НБУ, организира редица форуми, с което допринася за престижа на НБУ.

Доц. Анна Кръстева е желан събеседник в много телевизионни и радиопредавания. Пряката обществена полза от нейните интервюта и коментари би била несъмнена, ако в тях се вслушат тези, които са отговорни за вземането на

решения.(Твърде оптимистично би прозвучало да предположа, че ще прочетат нейната книга).

IV. Лични впечатления от кандидата

Запознах се с доц. Анна Кръстева преди доста години по време на международна конференция, в която участвахме като лектори. Веднага ми направи впечатление нейния професионализъм и завладяващия начин да представя сложни проблеми. Присъствала съм на нейни лекции, организирани от Дипломатическия институт – тя е изключително интересен и атрактивен лектор, има невероятните умения да осъществява диалог с присъстващите и да ги прави активни участници в обсъждането на темата, по която говори. Винаги съм твърдяла и продължавам да твърдя, че за заемането на академична длъжност не са достатъчни само компетентност и професионализъм в определена област. Не по-маловажно е преподавателят да бъде добър възпитател, да притежава личностни качества, които дават правото и привилегиите да работи с млади хора. Познавам доц. Анна Кръстева не само като компетентен преподавател и лектор, тя е човек с гражданска позиция и с житейски принципи, които я правят отличен възпитател на студентите. Тя е инициатор, организатор, вдъхновител и изпълнител, притежава заразителна енергия и невероятна работоспособност, за което съществуват многобройни свидетелства. Няма да пропусна нейната професионалната етика и колегиалност, които не са маловажни качества в преподавателската общност.

V. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Приемам тази рецензия не толкова като оценка на качествата на кандидата за заемане на академичната длъжност „професор“, а по-скоро като заслужено признание на изявеното академично и публично присъствие на доц. Анна Кръстева. Научна зрялост и възхитителна творческа продуктивност, интензивна международна дейност, систематична работа със студенти и докторанти, създаване на школа от способни млади учени, последователна работа за включването им в академичния живот, изразяване на активна гражданска позиция - всичко това в своята цялост формира конструкцията на заслуженото академично и обществено

признание. Единствената препоръка, която бих си позволила да отправя към доц. Анна Кръстева е да успее да запази творческото вдъхновение, изследователското любопитство и изключителната работоспособност за бъдещи научни постижения. Ще си позволя за перифразирам последното изречение от нейния хабилитационен труд в духа на тази рецензия: академичната длъжност професор не е „академичен край“, а по-скоро „екзистенциално начало“.

Заключение

Всички посочени по-горе аргументи и констатации са достатъчно основание убедено да дам положителна оценка за кандидатурата и да препоръчам на членовете на научното жури да вземат решение за предложение до Академичния съвет за избор и присъждане на напълно заслужената академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.3. Политически науки в НБУ на доц. Анна Славчева Кръстева.

Подпис

Проф. д-р Ингрид Шикова

12 август 2015г.
София